

Nyulassy Ágnes

Itt van május elseje...**Régl szegedi majálisok****„...még a régi öregöktű' hallottam...”**

A II. Internacionálé alapító kongresszusán 1889-ben amerikai küldöttek javaslatára határozatot hoztak arról, hogy május elseje legyen a munkások nemzetközi szolidaritásának ünnepe. Így emlékeztek meg a halálos áldozatokat is követelő chicagói sztrájkról és tüntetésről. A választás jó volt, mert ezen a napon ősidők óta ünnepelt a nép, hiszen Európa-szerte a majális, a májusfaállítás szokása kapcsolódott a hónap kezdőnapjához. Így a határozat csak új tartalommal gazdagította az ünnepet. Növekvő népszerűsége láttán az egyház, hogy ellensúlyozza a kommunista befolyást, megszentelte ezt a napot, és XII. Pius pápa egyik 1955-ös rendelkezésében május elsejére helyezte Munkás Szent József ünnepét, az eredeti Leveles Fülöp és Jakab ünnep pedig május 11-ére került. (A rendszerváltozás után visszaállt a régi rend a kalendáriumban is.)

Már Rómában az i. e. II. században hivatalos ünnep a virágos Flóralia, Flóra (Virág) istennő ünnepe. Sőt az i. e. V. századból való adatok szerint a kelták nyárkezdő ünnepe is május elsejére esett, amikor is hatalmas ikertüzeket gyújtottak, és állataikat tisztító céllal áthajtották a tüzek között.

Magyarországon is igen régóta úgy ülték meg az emberek e napot, hogy kimentek a zöldbe már kora hajnalban, pirkadatkor, és az erdők illatában, a madarak énekében gyönyörködtek. „A legények hajnalfát (májfát), életadó életfát, folszalagozott szikár férfierőt állítottak a leányok kertölebe” – írja Molnár V. József. Míg Vitos Mózes a következőképpen összegzi az e naphoz kapcsolódó népszokásokat, melyek a múlt század végén még virágkorukat élték.

Akinek szeretője van fehér vagy lucfenyő ágat vernek a kertjébe. Megtörténik, hogy annak a gazdag és szép lánynak, kinek több udvarlója van, négy-hat ágat is állítanak... a fa törzse kérégtől meg van hántva, majd veres és zöld cifrázatokkal... van ékítve. Jakab napján hajnalban és titokban állítják föl, mivel az ébredező szerelem jelképe, hajnalfá néven is emlegetik.

De a legények is e napon választanak maguknak gazdát, aki az egész év folyamán a mulatságokat szervezi, felelős a rendért, s azért is, hogy a szerető nélküli lányok is meg legyenek híva a bálókra és meg is táncoltassák őket.

Szegeden és környékén is hasonlóképpen ünnepeltek, vigadtak az emberek. Az újszegedi ligetben, a környékbeli erdőkben zöldfarsang napján az első napsugár ott találta a szegedieket, akik friss májusi levegőfürdőt vettek, téptek zöld gallyakat, nagyon jóízűen megették a reggelit a vigadó konyhájából, – amint azt a Szegedi Napló 1891-es számában olvashatjuk. Valóban ez jellemzi a XX. századi városi népesség majálisát. A népszokások az urbanizáció során háttérbe szorultak, de maradt a zöldbe való kivonulás, a játék, a vidámság.

Ugyanakkor 1890-től, az első munkás május elsejétől politikai tartalommal is átítatódik az ünnep, bizonyos társadalmi körökben.

Kísérjük végig a szegedi sajtótermékek segítségével, miképpen ünnepeltek a szegediek, a szegedi munkások e napon a „hős-időkben”, az 1890-es években; a gazdasági világválság és az azt követő új politikai áramlatok közepette; 1945-ben, a háború végén és az ún. „fordulat évében”.

A munkásvilág első vörös májusának megünneplésére a budapesti általános munkás-betegsegélyező és rokkant pénztár szegedi szervezete kapott felhívást. Azonban ő sem és egyetlen munkásegylet sem csinált testületi vörös májust, hanem tagjainak privát gusztusára bízta az ünneplést, ill. társas kirándulásokat szerveztek ki a szabadba. A nyomdászok viszont a hírlapkiadókhoz benyújtott kérvényükkel elérték, hogy május elseje szabadnap legyen, és másodikán ne jelenjen meg lap. Ezt az eredményt emberi jogaik elismerésének tekintették. Az iparossegédeknek sem kellett e napon dolgozni. Az 1890-es éveket a csendes vígság jellemezte, kevés politikai tartalom, hiszen – mint a Szegedi Naplóból megtudjuk – Magyarországon lehetetlen a nyolcórás munkaidő bevezetése, mert itt a munkaadók is kénytelenek 12-14 órát dolgozni s még így sincs valami fényes egzisztenciájuk. A munkáskövetelések nem vihetők át mindaddig az életbe a rend felforgatása nélkül, míg a kor gyökeresen meg nem változik. Itt a munkások legnagyobb része irtózik a szociáldemokraták által importált jelszavaktól, s „vörös májust” nem ünnepel – jelenti ki. Ugyanakkor a hazai munkások érdekei összeegyeztethetők a hazaszeretet, hazafiság követelményeivel és az alkotmányos kormányzással. Úgy tűnik, az internacionalista és kommunista eszmék egyelőre meglehetősen messze álltak a szegedi munkásoktól. Továbbra is a népiünnepély jelleg dominált; katonazene, az önkéntes tűzoltók zenekarának műsora, mellyel a belvárosiakat ébresztették, korzózás a Stefánián, piknik a ligetben.

1927. május 3-án mind a Szegedi Napló, mind a Délmagyarország hasonlóképpen emlékezik meg az ünnepről. Mindent megbékéltető szeretetben egyesültek ezen a napon egymástól homlokegyenest ellenkező világfelfogások, s amíg a szervezett munkásság a Kállay-ligetben töltötte el a napját, addig bent a városban a Szent Vince-egyesület

hölgyei rendeztek gyűjtést, s délután a templomokban felhangzottak az édes-szép májusi Mária-énekek a május litániákon. A ligetbe ugyan a rendőrség nagy számban kivonult, de beavatkozásra nem került sor. Mindnyájunké volt a május elseje – írta az újság.

A gazdasági világválság alatti munkás-megmozdulások hangulata a szegedi május elsejéken nem érződik. Talán a nagyobb rendőri ellenőrzésnek tudható be, de a lapok a megszokott idillikus állapotokról számolnak be: futball, labdázás, bújócska, fogócska, „csiga ide párom” és „irgoria-gergoria kit vártok” játékok; cukorkás sátrak, pattogatott kukoricát, olasz fagyaltot árulók kínálták a nyalánkságokat. Lájér Dezső párttitkár mondott beszédet, melyet gyermek-kórusok és a munkásdalárda műsora követett. Sikerük óriási volt.

1932-től a munkásünnep vissza-visszatérő szónoka, díszvendége Kéthly Anna szociáldemokrata képviselő volt. 1933-ban, Hitler hatalomra jutása után a szocialisták összejövetelein is több lett a politika. Komolyan foglalkoztak azzal, hogyan kellene megakadályozni a fasizmus térnyerését a munkásság soraiban, amely még jobban szétforgácsolná erőiket. 1933. május 1-jén a Korzó moziban politikai gyűlést is tartottak. Dr. Valentiny Ágoston nyitotta meg és Kéthly Anna képviselő mondott igen átgondolt beszédet a munkásság helyzetéről, jövőjéről, s a megőrzendő értékekről. A háború kitöréséig ez az aggódo, a jövőt féltő hang az állandó jellemzője a továbbra is kedélyes majálisoknak.

Még véget sem ért mindenütt a második világháború, mikor Szegeden az MKP, az SZDP és a Szakszervezetek Tanácsa közösen megrendezte az első szabad májust.

A következő kiáltvánnyal hívták ünnepelni az embereket:

Munkások! Elvtársak!

Ki az utcára május elsején! Mutassátok meg, hogy a 25 éves reakció uralma után a

magyar munkásság erősebb, egységesebb mint valaha! Hadd lássa a reakció, hogy a munkásság erején megtörik minden aknamunkája!

Az újságok részletesen beszámolnak a délelőtti programról, mely a Széchenyi téren zajlott 60 ezres tömeg jelenlétében. Vörösben úszott a tér. A park virágai közül vörös betűk és pártjelvények hirdették a harcos proletárünnepet. Reggel 9 órától zászlókkal, jelvényekkel vonultak a pártok, üzemek képviselői és lelkesen tüntettek Sztálin marsall, és Rákosi Mátyás mellett. Többek között Gerő Ernő mondott beszédet az MKP által megjelölt feladatokról, majd 10 órakor, az ünnepség tetőpontján Carjev orosz tábornok leleplezte a Széchenyi téren felállított két szovjet hő emlékművét. Tolmács által közvetített beszédét a nép megilletődötten hallgatta. Soha nem látott tömeg vonult el a két emlékmű előtt, kikanyarodva a Kossuth sugárútra, egészen a sportpályáig vonultak. Itt egész nap közkedvelt művészek szórakoztatták a majálistozókat. Este a Nagyszínház díszelőadása zárta a programot. Az Internacionálé elhangzása után a János vitézt mutatták be.

1948-ban, a szocialista hatalomátvétel évében május elseje az állam hivatalos nagy

ünnepi közé lépett. A részvétel kötelező volt mindenkinek: a vállalatok dolgozói, a különböző szövetségek (KISOSZ, UFOSZ) képviselői, a honvédség, a cserkészek, az iskolások (még a piarista gimnázium tanulói is), a színház dolgozói, a Konzervatórium tanárai... hosszú, tömött sorokban vonultak el zászlókkal és jelszavakkal a Széchenyi téren felállított tribün előtt, ahonnan a politikai, közéleti, kulturális és gazdasági élet legjobbjai, a szervezetek képviselői, az államosított vállalatok vezetői integettek. A díszebédet Molnár Erik mondta, aki az elért sikereket hosszan taglalta. A legnagyobb látványosság a felvirágozott zenélő villamos volt, mely tánczenét közvetített városzerte s amelyre minden megállóban lelkes tömeg várakozott. Ekkor már Újszeged volt a felvonulók végállomása, ahol a régóta megszokott hangulatos majális várta őket. Az ételt, italt olcsón mérték a sátrakban, dalárdák, színjátszó körök végeláthatatlan sora emelte az ünnep színvonalát.

A későbbiekben is ez a kettősség jellemezte a május elsejét: egyik oldalon a munkásszolidaritás politikai megünneplése, másik oldalon a vidám, virágba, szerelembe borult májust köszöntő majálistozás.

